

V I J E S T I

OSMI MEĐUNARODNI SLAVISTIČKI KONGRES

Zagreb □ 3—9. IX. 1978 □ Ljubljana)

Osmi je međunarodni slavistički kongres događaj bez premca u našoj zemlji. Nikada dosad nismo u svojoj sredini ugostili tako značajan slavistički skup, nikada Zagreb nije bio, makar i privremeno, središte svjetske slavistike. Na kongresu su se skupili slavisti sa svih kontinenata, sve od daleke Australije i Novoga Zelanda. Bilo je na kongresu blizu 1500 stručnjaka svih slavističkih područja, a prijavili su blizu 1000 referata i priopćenja.

Kongres je tematski radio u ovim sekcijama: Lingvistika, Znanost o književnosti, Literarno-lingvistička problematika, Folkloristika, Općeslavenska historijsko-filološka problematika. Na taj je način svaki slavist mogao ponuditi rezultate svojih specifičnih istraživanja i svaki se je referat mogao tematski uključiti u jednu od navedenih sekcija.

Kongres je posebno obilježio 150. obljetnicu rođenja velikana ruske književnosti L. N. Tolstoja i 85. obljetnicu rođenja velikana hrvatske književnosti M. Krleža.

Za naš je časopis od posebnoga interesa rad sekcije za lingvistiku, poglavito ona pitanja koja su na svoj način zadirala u teoretske ili praktične probleme u vezi s našim jezikom. Nisu manje značajna ni mnoga pitanja iz opće lingvističke teorije i posebne teorije o književnim jezicima jer pridonose holjem razumijevanju zakonitosti i u hrvatskom književnom jeziku, unapređuju dakle naše spoznajne horizonte i potiču na sve adekvatniji pristup opisu, tumačenju i shvaćanju pojava u našem književnom jeziku. Ovdje međutim nije moguće sve te referate ni nabrojiti ni razgraničiti; oni ostaju kao trajna vrijednost, ostaju i kao izraz i odraz shvaćanja, dostignuća i mogućnosti svjetske i naše (hrvatske i ju-

goslavenske) slavistike u ovom trenutku. Svaki budući ozbiljan rad mora s njima računati i od njih polaziti. To je najviše i najvažnije što se o kongresnim referatima može reći; to je ujedno i glavni smisao održavanja takvih svjetskih kongresa, smisao koji kongrese opravdava i zbog čega se sazivlju.

Za nas je kongres imao i neka posebna, izuzetna značenja. Iako su kongresni bili svi slavenski jezici i još od neslavenskih engleski, francuski i njemački, na ovom se je kongresu više nego na ijednom dosad govorila i čula naša riječ. Ona je pratila sudionike kongresa i u svim situacijama izvan kongresnih dvorana i Filozofskoga fakulteta u Zagrebu gdje se je kongres održavao: zvučala im je i zvonila u ušima na ulici i u hotelu, na primanjima, u posjetima i obilascima, u razgovorima, u dogovorima. Tako se ta naša riječ, razgovorna i književna, usmena i pisana, s dijalekatskim i lokalnim primjesama ili bez njih, pokazala i dokazala kao jezik funkcionalno sposoban zadovoljiti sve potrebe svjetskih slavista, a slavisti su se trudili i da ga razumiju i da se njime služe, ne samo pasivno nego u velikoj mjeri i aktivno. Za vrijeme održavanja kongresa bio je dakle naš jezik nezaobilazni medij opće komunikacije svjetskih slavista.

Svjetski su slavisti imali prilike i mogućnosti vidjeti i upoznati sav naš slavistički, pa i općenito književni i jezični rad, osjetiti bilo naših kulturnih i društvenih težnji i dostignuća, posjetiti arhive i knjižnice, muzeje i galerije, izložbe; imali su se prilike suočiti s našim ljudima, čitati otvorenu knjigu o povijesti i sadašnjosti grada domaćina Zagreba i drugih gradova i krajeva koje su posjetili. Bila je to i rijetka prilika za međusobno upoznavanje i zbližavanje velikoga broja naših i inozemnih slavista, najuspješniji most za živa i neposredna znanstvena strujanja i najsigurniji put za prodor u svijet naše slavističke misli.

VIII. MEĐUNARODNI SLAVISTIČKI KONGRES
Zagreb 3—9. IX. 1978.**Zaključni izvještaj**

Petar Šimunović

Sekretarijat Uprave Međunarodnog slavističkog komiteta sada po završetku VIII. kongresa, dosad najvećeg međunarodnog skupa u povijesti slavistike, ispunjen je ponosom i olakšanjem. Za malu skupinu zagrebačkih slavista — koju su sačinjavali akad. Ivo Frangeš, potpredsjednik MSK, prof. Vladimir Anić, prvi sekretar MSK i prof. Petar Šimunović, drugi sekretar MSK — bio je to golem i odgovoran posao. Oni su bili na sebe preuzeli obvezu i odgovornost organiziranja i provedbe toga golemog skupa. Cinjenica da akad. Bratko Kreft, predsjednik MSK, trajno boravi u Ljubljani, otežavala je tekuće poslove i predsjednikov udio u njima, osobito u organiziranju programa MSK u Ljubljani; ali je i njegov udio bio vrlo velik.

Kad je VII. međunarodni slavistički kongres u Varšavi odlučio da Zagrebu (i Ljubljani) povjeri organizaciju slijedećeg Kongresa, shvatili smo to povjerenje kao priznanje sveukupnoj jugoslavenskoj slavistici. Znali smo da to povjerenje ne smijemo iznevjeriti. Jugoslavenski slavistički komitet izabrao je za tajnike Vl. Anića i P. Šimunovića. Bila je konstituirana i na plenarnoj sjednici MSK u Berlinu potvrđena uža uprava MSK. Tada je od jugoslavenske strane bila predložena tematika VIII. međunarodnog slavističkog kongresa s težištem na slavističkoj problematici XX. stoljeća, onoj koja dosad nije bila u središtu kongresnih razmatranja. Bila je također jednoglasno prihvaćena tema o L. N. Tolstoju, kojemu se upravo u dane Kongresa slavista navršavala 150. godišnjica rođenja. Na sastanku u Budišinu bilo je utvrđeno da će Kongres raditi u pet sekcija, za koje je bila prihvaćena ova tematika.

Opća tematika VIII. međunarodnog slavističkog kongresa

1) Problemi razvitka slavenskih jezika, literatura, folklor a i historija kultura XX stoljeća;

- 2) Teorijski i metodološki problemi komparativnih istraživanja slavističkih disciplina, uključujući pitanja konfrontacije i tipologije;
- 3) Tolstoj i naše vrijeme.

Posebna tematika

I. Lingvistika

- 1) Glavne tendencije i važnije pojave u razvitku slavenskih jezika i dijalekata u XX. stoljeću;
- 2) Problemi slavenske dijakronijske i sinkronijske morfologije i morfonologije;
- 3) Kontakti slavenskih jezika međusobno i s neslavenskim jezicima;
- 4) Problemi tipologije slavenskih jezika, s posebnim obzirom na sintaksu;
- 5) Problemi semantike slavenskih jezika;
- 6) Glavni smjerovi nauke o slavenskim jezicima i razvitka tih jezika u XX. stoljeću;
- 7) Suvremeno stanje morfoloških istraživanja slavenskih jezika;
- 8) Osnovni problemi starih slavenskih jezika;
- 9) Sociolingvistički problemi slavenskih jezika;
- 10) Slavenska onomastika i njezino mjesto među humanističkim znanostima.

I. Znanost o književnosti

- 1) Nasljeđe antike u slavenskim literaturama;
- 2) Poetika i tipologija slavenskog romana u kontekstu evropskog romana;
- 3) Metodološka osnova komparativnog istraživanja slavenskih literatura;
- 4) Svjetsko značenje i razvitak literarnih smjerova i žanrova u slavenskim literaturama dvadesetog stoljeća (poezija, proza, drama);
- 5) Zakonitosti razvitka starih slavenskih literatura (geneza, kontakti, tipologija);
- 6) Tolstoj i naše vrijeme.

III. Literarno-lingvistička problematika

- 1) Literarni stilovi i razvitak pjesničkog jezika u slavenskim literaturama u dvadesetom stoljeću;
- 2) Usmena narodna književnost i njezin odnos prema pisanoj književnosti i prema razvitku jezičnog izraza;
- 3) Problemi interpretacije i umjetničkog prijevoda slavenskih tekstova, uključujući poetiku, i problemi tekstologije;
- 4) Stilska formacija kao problem literarne periodizacije;
- 5) Kriterij razlikovanja literarno-lingvističkih jedinica u djelima pojedinaca i određenih razdoblja;
- 6) Tolstoj i naše vrijeme.

IV. Folkloristika

1) Folklor slavenskih naroda u XX. stoljeću. Njegova povezanost s narodnom kulturom. Odnos prema književnosti;

*2) Poetika i stilistika slavenskog folklor na komparativnoj osnovi;

*3) Jezik folklor s obzirom na dijalekte i u odnosu prema književnom jeziku;

4) Odnos između slavenskog i neslavenskog folklor.

V. Historijska problematika

1) Glavni problemi razvitka historije i historije kulture u XX. stoljeću (prijelaz od kapitalizma prema socijalizmu, s posebnim osvrtom na razdoblje od ruske revolucije 1905. do oktobarske revolucije i svršetka II. svjetskog rata);

2) Nacionalnooslobodilački pokreti Južnih Slavena u II. polovici XX. stoljeća i odnos drugih slavenskih naroda prema tim pokretima.

Kao organizatori zalagali smo se da na Kongresu bude samo 400 referata i oko 800 sudionika, međutim zanimljivost tematike i sve veći razvitak svjetske slavistike taj su broj udvostručili.

Sekretarijat Kongresa započeo je intenzivnim prikupljanjem i sređivanjem prijava, kojih je bilo preko 1.200. Svi su naslovi bili popisani, razvrstani unutar sekcija i tematike po abecednom redu. Tiskana je omašna knjiga *Prijedlog tematike VIII. međunarodnog slavističkog kongresa 1978*, Zagreb 1976, i prezentirana plenarnoj sjednici Međunarodnog slavističkog komiteta u Münchenu, 1976. MSK je utvrdio da zbog golemog broja prijava referata valja ograničiti količinu izlaganja koja će se čitati na Kongresu. Odredio je, nadalje, koja će se izlaganja smatrati referatima i čitati do 15 minuta, a koja se smatrati koreferatima i čitati samo 10 minuta. Utvrđeno je također da neće biti plenarnih predavanja, kako bi što više vremena ostalo za diskusiju o referatima po sekcijama. Na sjednici MSK u Münchenu radilo se u komisijama, koje su razvrstale referate, koreferate i naslove referata, koji će ući u program, ali se neće čitati (scriptumi).

Upravu MSK u Zagrebu čekao je zamašan posao u vezi s organizacijom i financiranjem Kongresa. Uprava MSK zamolila je Savezno izvršno vijeće SFRJ da se primi pokroviteljstva Kongresa, što je spremno prihvaćeno. Uprava MSK bila je primljena kod predsjednika SIV-a SR Hrvatske, u Sekretarijatu za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SR Hrvatske, kod predsjednika JAZU, a osobito je često i uspješno surađivala s Komisijom za kulturne veze s inozemstvom SR Hrvatske, koja je pronašla način da se riješe sva pitanja financiranja Kongresa. O toj aktivnosti moguće je detaljnije doznati iz članaka *Iz Međunarodnog slavističkog komiteta*, »Croatica« VI, sv. 6, Zagreb 1975, 291—302; *Iz Međunarodnog slavističkog komiteta II*, »Croatica« VIII, sv. 9—10, Zagreb 1977, p. o. 3—30, iz *Biltena Međunarodnog slavističkog kongresa*, koji je redovito izlazio u kongresnoj godini i iz *Završne knjige VIII. međunarodnog slavističkog komiteta*, koju je izdao Sekretarijat Kongre-

sa neposredno nakon Kongresa; uz izvještaj o Kongresu, u nju je uvršten podroban financijski izvještaj i odjeci o Kongresu u jugoslavenskim sredstvima javnog informiranja.

Sekretarijat MSK je zatim, prema uputama plenarne sjednice MSK u Münchenu, sastavio *Nacrt programa VIII. međunarodnog slavističkog kongresa 1978*. U toj knjizi razrađen je program Kongresa, određene sekcije i odmjereno vrijeme zasjedanja pojedinih sekcija, a razrađena je i tematika unutar sekcija i razvrstana po kongresnim dvoranama. Uprava MSK prezentirala je tu knjigu Prezidiju MSK na zasjedanju u Solunu g. 1977. Na tom sastanku izraženi su Upravi MSK golemo priznanje i zahvalnost za trud, a nakon podrobnih raspravljanja bio je jednoglasno prihvaćen Program Kongresa.

Uprava MSK pristupila je odmah redakciji dviju knjiga sažetaka, koje obuhvaćaju 900 stranica, te izradi Programa VIII. međunarodnog slavističkog kongresa. Sve knjige tiskane su na vrijeme.

Uprava je, nadalje, osnovala Odbor za prateće priredbe u koji su ušli predstavnici izdavača, knjižara, muzeja i galerija grada Zagreba. Dala je izraditi kongresni znak, plakat, zastavu... U zajednici s Nacionalnom i sveučilišnom bibliotekom organizirala je vrlo uspješnu izložbu slavističkih publikacija između dva kongresa, posebno izložbu Tolstojevih prijevoda u Hrvatskoj i izložbu djela Miroslava Krleže, koji je u kongresnoj godini slavio 85. godinu života.

Uz ove vrlo uspjele izložbe bile su još organizirane:

- izložba ISIP-ovih knjiga,
- izložba jugoslavenske slavističke literature u organizaciji izdavačkog poduzeća »Mladost«,
- izložba glagoljskih spomenika u Povijesnom muzeju Hrvatske.

Osim zagrebačkih izložaba za sve sudionike Kongresa, u Ljubljani su za članove MSK bile priređene također dvije uspjele izložbe, i to:

- a) prijevodi Tolstojevih djela na slovenski,
- b) izložba slovenske slavističke literature.

Za sudionike Kongresa uprava MSK u Zagrebu otkupila je u četvrtak 7. rujna 1978. kazališnu predstavu *Ero s onoga svijeta*. Taj dan mnogi su sudionici Kongresa i članovi njihovih obitelji iskoristili da se na dobro organiziranim izletima upoznaju s mnogim turističkim i kulturnim zanimljivostima Hrvatske i Slovenije.

Za vrijeme Kongresa u Zagrebu je boravilo preko 1.200 sudionika Kongresa i blizu 1.000 referenata. Po sekcijama to izgleda ovako:

	Referati	Priopćenja	Ukupno	Scriptumi
Jezik	160	200	360	53
Književnost	130	175	305	76
Jezično-literarna sekcija	55	40	90	9
Folkloristika	40	45	80	6
Povijest slavistike	35	50	85	28
UKUPNO:	420	500	920	172

Ovaj broj, međutim, mnogo je veći. Brojni sudionici koji nisu bili određeni da čitaju referate, svoje su referate pročitali u sekcijama u kojima predviđeni referent nije došao. Mnoge se diskusije mogu smatrati kompletnim priopćenjima. Sve promjene unesene su u radne programe Sekretarijata i domaćina dvorana; pismeni dokumenti o tome nalaze se pohranjeni u arhivu Uprave VIII. međunarodnog slavističkog kongresa.

Svečano otvaranje održano je 4. rujna u 10 sati u Koncertnoj dvorani »Vatroslav Lisinski«. Kongres je otvorio predsjednik MSK akad. Bratko Kreft. U ime pokrovitelja SIV-a govorio je njegov potpredsjednik dr. Ivo Margan. Taj govor bio je osobito zapažen, pa ga donosimo u cijelosti:

Gospođe i gospodo, drugarice i drugovi!

S posebnim osjećajem počašćenosti i zadovoljstva pozdravljam VIII. međunarodni slavistički kongres, veličanstveni skup slavista cijeloga svijeta, u ime pokrovitelja vašega kongresa, Saveznog izvršnog vijeća.

Preuzimajući to pokroviteljstvo Savezno je izvršno vijeće imalo u vidu nekoliko bitnih razloga. Jugoslavija je nesvrstana socijalistička zemlja. Ona dosljedno rješava složena pitanja ravnopravnosti naroda, narodnosti i jezika. Otvorena je svakoj vrsti izmjena i dijaloga, voljna i spremna da ponudi gostoprimstvo svakom znanstvenom skupu koji služi spoznavanju istine o čovjeku, koji zastupa ideale slobodnog istraživačkog rada, koji zbližava i povezuje narode. Vaš je skup u punom smislu riječi takav.

Za slavističke kongrese, osim činjenice da većina naroda Jugoslavije pripada slavenskoj grani, vežu Jugoslaviju i ozbiljne i časte tradicije. Treći međunarodni slavistički kongres bio je već pred otvorenjem, upravo u ove dane, prije trideset i devet godina, u rujnu 1939, u Beogradu. Strahovita ratna mašina fašizma progutala je i kongrese, i države, i narode. Treći se kongres nije mogao održati, ali je ostao u sjećanju svih nas poput impozantne ruševine koja svjedoči o veličini nekadašnje zgrade. Neodržan, taj se kongres pretvorio u jedno od mnogih upozorenja da je rat najveća poguba čovječanstva i da huškači rata udaraju najprije na čovjeka, na kulturu, na znanost ... Glas slavistike bio je zaglušen grubom, neljudskom rikom rata.

Nije slavistiki pogodovala ni neprijazna hladnoratovska atmosfera prvih poratnih godina. Slavistika je, doduše, napredovala, ali je na obnovu rada Međunarodnog slavističkog komiteta, najvećeg organizacionog tijela svjetske slavistike, valjalo čekati punih šesnaest godina. I opet su nesvrstana Jugoslavija i njezin glavni grad Beograd, u rujnu 1955, bili mjesto na kojemu je mogao biti održan prvi poslijeratni međunarodni slavistički sastanak, zborište koje, doduše, nije bilo kongres, ali je povijesnim značenjem i dosegom imalo istu važnost: obnovljen je Međunarodni slavistički komitet, oživljene njegove znanstvene komisije i ponovno pokrenuta inicijativa

sazivanja slavističkih kongresa koji se, otada, redovito, svake pete godine, održavaju u drugoj slavenskoj zemlji. Zagreb je, s Ljubljanom, imao čast da u ovome mandatu vodi poslove Međunarodnog slavističkog komiteta i da organizira VIII. međunarodni slavistički kongres, dok će se u Ljubljani održati jednodnevna svečana sjednica plenuma Međunarodnog slavističkog komiteta.

Dosljedno i postojano provodeći politiku nesvrstanosti i nemiješanja u unutrašnje poslove bilo koje zemlje, zastupajući dakle u politici načela koja u znanosti odgovaraju načelima objektivne istine bez obzira na to koliko ona može pogoditi nečije partikularne interese, Jugoslavija je od prvog časa pozdravila i podržala održavanje ovoga kongresa, uvjereni da samo objektivnost i pobijanje predrasuda daju smisao, vrijednost, upotrebljivost i održivost rezultatima znanstvenog rada.

Nije bez duboke simbolike ni činjenica da se kongres održava u Zagrebu, gradu blistavih slavističkih i kulturnih tradicija. Iz ovoga je grada, nošen velikim predslavističkim vizijama, krenuo davni Juraj Križanić; u ovome je gradu Ljudevit Gaj zapalio baklju kulturnog, jezičnog i političkog preporoda ne samo za hrvatski nego i za ostale južnoslavenske narode; u Zagrebu se znanstveno izgradio jedan od najvećih svjetskih slavista uopće, Vatroslav Jagić; u ovome je gradu veliki biskup Strossmayer, nošen Gajevim idealima, obnovio Sveučilište i utemeljio Jugoslavensku akademiju znanosti i umjetnosti; u ovom se gradu rodio i do dana današnjeg djeluje veliki klasik hrvatske, jugoslavenske i svjetske književnosti Miroslav Krleža čiji jubilej slavimo upravo ove godine.

Tim mislima prožet, pozdravljam u ime Saveznog izvršnog vijeća VIII. međunarodni slavistički kongres i želim svim njegovim sudionicima uspjeh u radu, na dobro slavistike i međusobnog upoznavanja i razumijevanja.

Kongres je u ime slavista iz slavenskih zemalja pozdravio akad. Mihail Pavlović Aleksejev (SSSR), a u ime slavista iz neslavenskih zemalja govorio je prof. Paul Garde (Francuska). U ime Savjeta akademija SFRJ govorio je njegov predsjednik akad. Mihajlo Apostolski (Skopje), u ime Saveza slavističkih društava SFRJ pozdravio je prof. Jože Toporišič (Ljubljana), a u ime Zagrebačkog sveučilišta njegov rektor akad. Drago Grdenić (Zagreb). U ime UNESCO Kongres je pozdravio gosp. Push Padas (Indija). Kongres je pozdravio i najstariji hrvatski slavist prof. Josip Badalić (Zagreb). Nakon svečanih pozdrava održali su svoja plenarna predavanja: M. P. Aleksejev o Tolstoju, I. Frangeš o Krleži, R. Marinković o komunikaciji kao folkloru strukture srednjovjekovnog književnog djela te B. Koneski o faktoru tradicije u razvitku slavenskih književnih jezika u 19. i 20. stoljeću.

Ostale dane rad Kongresa odvijao se u sekcijama. U sekciji o jeziku središnja tematika bila je posvećena tematici druge polovice 19. stoljeća i tematici 20. stoljeća. Istraživanja su bila zaokupljena problemom

kodifikacije nacionalnih slavenskih jezika, pod nenacionalnim režimima kao što je bila vladavina Austro-Ugarske. Iako su neki slavenski jezici, kao na primjer hrvatski književni jezik, imali već davno prije odlike i funkciju kodificiranih nacionalnih standardnih jezika, ipak većina tih jezika svoje gramatike, pravopise, rječnike i sl. dobiva krajem XIX. stoljeća. U daljem razvoju pojedinih jezika zapaža se i danas koliko je književni jezik ostao i dalje u čvrstoj povezanosti s razgovornim jezikom (kako je bilo s poljskim, ruskim i ukrajinskim jezikom); ili se književni jezik oslanja na interdijalekt (kakav je češki i slovenski slučaj); čvrsta i neprekinuta veza književnog jezika s lokalnim govorima zamjetljiva je u slovačkom, srpskom, bugarskom i makedonskom; hrvatski književni jezik i lužičkosrpski iznalaze specifična rješenja itd. (V. Bar-net).

U gotovo svim slavenskim književnim jezicima osjeća se dinamičan razvitak, pa su prijelazi iz jednog tipa književnog jezika u drugi lako mogući i neočekivani, a uvijek su uvjetovani sociološkim i sociolingvističkim razlozima koje je valjalo ispitati i objasniti.

S obzirom na metodološki pristup ovim tematikama zapaža se golem udio sociolingvistike. Taj pravac u svjetskoj lingvistici uzima sve više maha, a došao je djelomično i kao reakcija na atomiziranje jezika, njegovu strojnu obradu principima matematičke lingvistike s težnjom »da jeziku ponovno vrati dušu«. Glavna zadaća sociolingvistike jest pokazati odnose koji vladaju među jezičnom strukturom i strukturom društva, istaći vezu jezika s pojavama društvenog života, istražiti procese jezičnog razvitka utjecajem izvanlingvističkog faktora, na primjer odnos koji vlada između normiranoga književnog jezika, kao čvrsta sustava, i supstandardnih jezičnih sustava određenih *teritorijalno* (dijalekti), *socijalno* (govor obitelji i drugih kolektiva), *profesionalno* (govori staleških grupa, argoi i sl.).

U ovim supstandardima elementi nekontroliranoga su veći, ti idiomi nemaju sveopću mogućnost primjene (polivalenciju) kao književni jezik. U društvenim kolektivima koji njeguju supstandardne idiome prevladava tzv. »govoreni« a ne pisani tip jezika, pa se takvi govori odlikuju većom afektivnošću, slobodnijim izborom jezičnih sredstava, aktivnijom tvorbom itd. Proučavanje supstandardnih idioma čini se kao protuteža sve većoj ulozi koja se davala književnom jeziku u doba njegova kodificiranja, u sveopćoj fetišizaciji literarne forme, kada su svaki otklon od nje, svaki dijalektizam u njoj smatrali pogreškama. Sociolingvistika se zanima svakodnevnim govorom u različitim komunikacijskim situacijama. Dovodi nam u svijest da mi kudikamo više govorimo i slušamo nego što pišemo i čitamo. U krugu njezinih interesa biva jezik masovnih medija, osobito radija i televizije, zatim dijalekti u previranju, argoi, jezik publicistike, interdijalektalne pojave u gradovima i njihov utjecaj na razvoj književnog jezika.

Društvenim preobražajem u XX. stoljeću, a osobito poslije rata, sasvim se izmijenila struktura stanovništva. Još prije tridesetak godina u gradovima je živjelo 30 posto pučanstva, a danas ih je toliko ostalo

na selu. U konglomeratu gradskih govora razaraju se supstandardni idiomima na račun jezika prestiža, prilagodbe su prisutne na svim jezičnim razinama, gotovo svaki stanovnik vlada barem dvjema jezičnim normama koje su rezultat društvenih, a ne samo jezičnih činilaca.

Umjesto tradicionalne deskriptivne lingvistike (a sve prilično brzo postaje tradicija), koja se bavila opširnim opisom strukture dotičnoga jezika, sociolingvistika je usmjerena na istraživanje društvenih i jezičnih uvjeta koje u jeziku izazivaju promjene i usmjeruje se na one jezične značajke koje objašnjavaju funkciju (društvenu i jezičnu) tih značajki u prijenosu jezične poruke.

Tekovine sociolingvistike u slavistici prisutne su danas na svim jezičnim razinama (glasovnoj, obličnoj, tvorbenoj, sintaktičkoj, semantičkoj, stilističkoj) i u svim jezičnim područjima (književni jezik, dijalektologija, leksikologija, onomastika, etimologija, jezici miješanih kolektiva itd.).

Velika je pozornost posvećena jezičnim dodirima unutar dijalekata, između slavenskih jezika i po zemljopisnoj bliskosti i po tipološkoj srodnosti. Istražuju se utjecaji supstratnih i adstratnih jezika: neslavenskih na slavenske i slavenskih na neslavenske. Prati se sudbina jezika slavenskih jezičnih manjina u neslavenskom kompaktnom jezičnom okolišu. Svestrano se analiziraju pojave u jezičnim savezima kakav je balkanski, u kojem su supostojali ili supostoje genetski i tipološki različiti jezici (grčki, albanski, turski, rumunjski, srpski, bugarski, makedonski), ili baltoslavenska jezična zajednica.

Ispituje se iskonsko, objašnjava naslijeđeno, i luči pozajmljeno u pojedinim slavenskim jezicima, studira se tipologija slavenskih i neslavenskih jezičnih dodira, način i stupanj jezičnih adaptacija na pojedinim jezičnim nivoima.

Čini se da upravo sociolingvistika postaje sve prisutnija u slavistici. Nju predvodi uglavnom mlađa generacija slavista. Valjalo bi očekivati da će rezultati i u teoretskom i metodološkom smislu biti argumentiraniji u svim područjima sociolingvističkog istraživanja u slavistici.

Primjećujemo u vezi s jezičnim kontaktima kako se pojedini fenomeni u jezicima (cakavizam, na primjer) umjesto dosadašnjih tumačenja utjecajima sa strane pokušavaju objasniti individualnim ustrojem vlastitoga jezika.

Velik dio referata posvećen je unifikacijskim pojavama koje se zamjećuju u slavenskim jezicima, gramatičke kategorije slavenskih deklinacija, slavenski sustav konjugacija, relacije u razvitku slavenske prozodije i dr.).

Ovaj kongres velik je doprinos razvitku lingvističke teorije temeljene na slavenskim jezičnim fenomenima.

U sekciji o književnosti isticala su se dva glavna tematska područja. Prvo se područje bavilo znanostima o književnosti, posebice nasljeđem antike u slavenskim literaturama, poetikom i tipologijom slavenskog romana u kontekstu evropskog romana, metodološkim osnovama po-

redbenog istraživanja slavenskih literatura, značenjem i razvitkom literarnih smjerova, žanrovima u slavenskim literaturama XX. stoljeća, zakonitostima razvitka starih slavenskih literatura (geneza, kontakti, tipologija), literarnim stilovima i razvitkom pjesničkog jezika u današnjim slavenskim literaturama, u usmenoj književnosti i njezinim odnosima prema pisanoj književnosti. U okviru znanosti o književnosti dominirali su referati posvećeni L. N. Tolstoju i značenju njegova djela u našem vremenu kao i referati posvećeni djelu M. Krleže u okviru evropskih književnosti.

U folklornoj sekciji bilo je manje referata. Raspravljalo se o folkloru slavenskih naroda u XX. stoljeću, o poetici i stilistici slavenskog folkloru kao i o jeziku folkloru u odnosu na književne jezike.

Historijska sekcija imala je relativno velik broj referata. Ondje se obrađivala povijest i povijest kulture u slavenskih naroda XX. stoljeća i nacionalnooslobodilački pokreti Južnih Slavena u drugoj polovici XIX. stoljeća i odnos drugih slavenskih naroda prema tim pokretima. U toj sekciji bila je vrlo živa diskusija.

U utorak 5. rujna zasjedale su međunarodne slavističke komisije pri MSK koje rukovode vrlo važnim međunarodnim slavističkim projektima (gramatičke strukture, transkripcije, folklor, muzikologija, povijest slavistike, slavenska lingvistička terminologija, slavenska lingvistička bibliografija, slavenski lingvistički i toponomastički atlas i dr.).

Četvrtog dana Kongresa (7. rujna) održana je u Ljubljani svečana sjednica Plenuma MSK na kojoj su donesene uobičajene odluke o idućem IX. međunarodnom slavističkom kongresu, o čemu govori zapisnik toga zasjedanja.

ZAPISNIK PLENARNE SJEDNICE ODRŽANE

7. IX. 1978. u Ljubljani

Dnevni red:

1. Određivanje mjesta održavanja IX. međunarodnog slavističkog kongresa.
2. Izbor predsjednika IX. međunarodnog slavističkog kongresa za razdoblje između dvaju kongresa.
3. Određivanje mjesta i datuma održavanja plenarne sjednice MSK.
4. Primanje novih članova u MSK.
5. Razno.

Ad 1. Prihvaćen je prijedlog Sovjetskog slavističkog komiteta i odlučeno je da se IX. međunarodni slavistički kongres održi 1983. godine u Kijevu.

Ad 2. Za predsjednika Međunarodnog slavističkog kongresa i predsjednika MSK u razdoblju dvaju kongresa jednoglasno je izabran akad. Mihail Pavlovič Aleksejev (SSSR).

Ad 3. Na prijedlog Mađarskog slavističkog komiteta redovno plenarno zasjedanje MSK održat će se u Budimpešti, u drugoj polovici listopada 1979.

Ad 4. Za članove MSK izabrani su prof. R. G. A. de Bray kao predstavnik australijskih i novozelandskih slavista i prof. A. Pennington (na mjesto preminulog prof. R. Autyja) kao predstavnica britanskih slavista. Plenum MSK jednoglasno je za novog člana primio prof. Kemuru, predstavnika Saveza japanskih slavista.

Ad 5. Na sastanku u Budimpešti razmotrit će se osnivanje dviju novih komisija, i to komisije za slavensku frazeologiju i komisije za slavensku sociolingvistiku.

Na prijedlog prof. J. Hamma obnovljena je komisija za izmjene i dopune Statuta MSK.

Zapisničar:
Dr. Petar Šimunović
v. r.

Predsjednik MSK:
Akad. Bratko Kreft
v. r.

Ljubljana 7. IX. 1978.

Sekretarijat VIII. međunarodnog slavističkog kongresa ostvario je golemu izdavačku djelatnost, koju čine ove knjige:

1. *Prijedlog tematike VIII. međunarodnog slavističkog kongresa*, Zagreb 1976.
2. *Nacrt programa VIII. međunarodnog slavističkog kongresa*, Zagreb 1977.
3. *Knjiga referata (sažeci) I, A -K; II, L — Y*; Zagreb 1978.
4. *Program VIII. međunarodnog slavističkog kongresa*, Zagreb — Ljubljana 3—9. IX. 1978.
5. *Završna knjiga VIII. međunarodnog slavističkog kongresa*, Zagreb 1978. i
6. *Bilten VIII. međunarodnog slavističkog kongresa* br. 1—6, Zagreb 1978.

Knjige i biltene sastavili su i uredili akad. I. Frangeš, prof. Vl. Anić i dr. P. Šimunović.

Spomenuti valja da su za vrijeme Kongresa sve izložbe i svi muzeji i galerije grada Zagreba bili otvoreni i da je za sudionike Kongresa bio besplatan ulaz.

Delegaciju Kongresa primili su, uz prigodnu zakusku, akad. J. Sirotković, predsjednik Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, te prof. M. Suić, dekan Filozofskog fakulteta, u zgradi kojega se održavao radni dio Kongresa.

Sredstva javnog informiranja zainteresirano su pratila Kongres, o čemu svjedoči i nepotpun izbor izrezaka iz jugoslavenskog tiska skupljen u Završnoj knjizi VIII. međunarodnog slavističkog kongresa.

Članovi Sekretarijata organizirali su konferenciju za štampu i imali nekoliko intervjua za domaće i inozemne radio-stanice i televizije.

Četvrti dan Plenuma u Ljubljani bio je za ostale članove Kongresa dan odmora. Slavisti su ga iskoristili da posjete otkupljenu predstavu *Ero s onoga svijeta* u HNK. Istoga dana organiziran je i niz izleta, koji su bili vrlo dobro posjećeni.

Uzorno organizirani Plenum MSK u Ljubljani održan je u Svečanoj dvorani Univerze uz nazočnost vrlo uglednih znanstvenih i društveno-političkih ličnosti SR Slovenije. Napominjemo da je time svečani i radni naglasak Kongresa pao u četvrti a ne u posljednji radni dan, kao što je uobičajeno. Ta je činjenica proistekla iz specifične organiziranosti Uprave pa nije nužno smatrati je najsretnijim rješenjem u budućim organizacijama slavističkih kongresa.

Za ovaj Kongres u Zagrebu nacionalni slavistički komiteti bili su dužni napisati i tiskati zbornike referata. To je čitava biblioteka knjiga koje su se međusobno izmjenjivale. Na ovom kongresu došlo je do prodora nove generacije slavista i novih lingvističkih struja. Ovaj kongres osuvremenio je slavensku tematiku kompleksnim istraživanjima aktualne jezične problematike u pojedinim slavenskim jezicima. Ocijeniti valjanost i doseg tih činjenica, zadugo neće biti moguće.

Idući kongres održat će se za pet godina u Kijevu. I kao što je ovaj zagrebački bio vezan uz 150-godišnjicu rođenja L. N. Tolstoja, i 85-godišnjicu života M. Krležu, tako i kijevski kongres pada uz još drevniji jubilej — 1500. rođendan jednog od najstarijih slavenskih gradova, grada triju slavenskih naroda (ukrajinskog, ruskog i bjeloruskog). U tom gradu, koji zovu majkom ruskih gradova, nesumnjivo će velik dio tematike biti okrenut počecima: etnogenezi Slavena, njihovoj prapostojbini, praslavenskim jezičnim vezama i studiju slavenskih kultura materijalnog, duhovnog svijeta. Zagrebački kongres s tematikom XX. stoljeća bio je sasvim na drugom kraju. Zasade u teoretskom i u tematskom smislu Zagrebačkoga kongresa već sada pokazuju da će slavistika mnogo sigurnije i mnogo fundiranije ponovo krenuti na izvor — u prapostojbinu, na sam početak kad Slaveni izlaze na svjetsku pozornicu; da će ustrajati dalje na suvremenoj slavističkoj problematici, kojoj je zagrebački Kongres posvetio posebnu pozornost.

PRIPREME ZA IX. MEĐUNARODNI SLAVISTIČKI KONGRES, KIJEV, RUJAN 1983.

Izveštaj sa XX. plenarne sjednice Međunarodnog slavističkog komiteta

Budimpešta — Višegrad, 15—20. listopada 1979.

Na poziv Mađarskog slavističkog komiteta održana je u Budimpešti i Višegradu od 15. do 20. listopada 1979. godine XX. plenarna sjednica Međunarodnog slavističkog komiteta. Sjednici su prisustvovali: J. Hamm, G. Wyrzens (Austrija), J. Lothe (Belgija), P. Dinekov (Bugarska), A. Mc Millan, A. Pennington (Velika Britanija), L. Hadrovics, P. Király (Mađarska), H. Bielfeld, H. Jünger, P. Nowotny (DDR), J. Holthusen, R. Olesch (BRD), J. Meijer (Nizozemska), A.-E. Tachiaos (Grčka), C. Stief (Danska), M. Altbauer (Izrael), G. Dell' Agata (Italija), S. Lunden (Norveška), M. Klimowicz, M. Szymczak (Poljska), M. P. Aleksejev, M. R. Sudnik (SSSR), D. Worth (SAD), J. Bonamour, P. Garde (Francuska), S. Wollman, J. Horecký, V. Matula (ČSSR), P. Brang (Švicarska), G. Jacobsson (Švedska), B. Kreft, B. Koneski, R. Marinković, P. Šimunović (Jugoslavija) i predstavnici nacionalnih slavističkih komiteta: J. Basara (Poljska), H. Grasshoff (DDR), V. P. Grebenjuk, V. G. Kolominec, A. N. Robinson, P. T. Tronjko, V. A. Juzvenko (SSSR), V. Harkins, K. Neylor (SAD), J. Hyrkkänen (Finska). Predstavnici MSK iz Jugoslavije, I. Frangeš i V. Anić, nisu zbog spriječenosti drugim poslovima prisustvovali sjednicama.

Međunarodni slavistički komitet jednoglasno je izabrao za potpredsjednike MSK: J. Hamma (Austrija), S. Graciotija (Italija), P. T. Tronjka (SSSR), D. Wortha (SAD), S. Wollmana (ČSSR) i B. Krefta (Jugoslavija).

Novi članovi Međunarodnog slavističkog komiteta postali su: V. P. Grebenjuk (Moskva), V. T. Kolomines (Kijev) i V. A. Juzvenko (Kijev).

Međunarodni slavistički komitet izabrao je J. Basaru (Poljska) za člana MSK u svojstvu tajnika skrbnika za rad međunarodnih slavističkih komisija pri MSK, bez prava predstavljanja svoje zemlje u drugim pitanjima.

Međunarodni slavistički komitet uvažio je molbe akad. V. J. Borkovskog (SSSR), akad. B. A. Rybakova (SSSR), akad. A. Rossettija (Rumunjska), akad. V. Kiparskog (Finska) da ih se oslobodi obveze u članstvu MSK.

Međunarodni slavistički komitet izrazio je zahvalnost akad. V. J. Borkovskom, B. A. Rybakovu, akad. A. Rossettiju, akad. V. Kiparskom i W. Edgertonu (SAD) za dugogodišnji plodan rad u MSK.

Prof. W. Edgerton jednoglasno je izabran za počasnog člana MSK.

Tajnik VIII. međunarodnog slavističkog kongresa P. Šimunović podnio je podroban izvještaj o VIII. međunarodnom slavističkom kongresu, Zagreb, 3—9. rujna 1978. godine.

U raspravi o izvještaju sa Zagrebačkog kongresa sudionici ovoga zasjedanja istakli su golem trud što su ga organizatori uložili da se ostvari vrlo bogat program Kongresa. Gotovo tisuću pročitanih referata učinilo je ovaj Kongres najvećim u povijesti slavistike. Vrlo živa i plodna razmjena mišljenja o slavističkoj problematici 20. stoljeća, uspješan rad petnaestak komisija, golema izdavačka aktivnost, vrlo uspjele izložbe slavističkih publikacija, velik broj priredaba koje su pratile Kongres u Zagrebu i Ljubljani pridonijeli su da rezultati Zagrebačkog kongresa doista ostave trag u slavistici. S toga gledišta Plenum Međunarodnog slavističkog komiteta odao je puno priznanje i zahvalnost domaćinima Kongresa i gradu domaćinu.

Na zasjedanju je istaknuto da su u proteklom razdoblju komisije Međunarodnog slavističkog komiteta radile kontinuirano. Osnovane su još dvije komisije i izabrani njihovi predsjednici. To su Međunarodna komisija za slavensku frazeologiju (J. Matešić) i Međunarodna komisija za slavensku sociolingvistiku (W. Lubás). Pri MSK djeluje danas 17 međunarodnih slavističkih komisija. Valja istaći da su u tim komisijama jugoslavenski i specijalno hrvatski slavisti slabo zastupljeni, pa će Jugoslavenski slavistički komitet na svojim idućim sastancima morati razmotriti taj problem i podnijeti MSK prijedloge o popunjavanju tih komisija svojim članovima, koji će djelotvorno sudjelovati na raznim međunarodnim slavističkim projektima kojima se bave te komisije.

Na 20. plenarnoj sjednici MSK u Višegradu bila je izabrana radna komisija u sastavu: A. N. Robinson (SSSR), S. Wollman (ČSSR), D. Worth (SAD), G. Jacobsson (Švedska), M. Szymczak (Poljska) i P. Šimunović (Jugoslavija), koja je razmatrala prijedloge pojedinih nacionalnih slavističkih komiteta u vezi s organizacijom i tematikom IX. međunarodnog slavističkog kongresa u Kijevu 1983. godine.

Nakon rasprave o izvještaju te komisije doneseni su ovi važni zaključci:

1. Kongres u Kijevu radit će 7 dana (dvije plenarne sjednice po pola dana, rad komisija pola dana, izlet jedan dan, a četiri i pol dana Kongres će raditi u sekcijama).

2. Sekcije Kongresa su: 1. Jezikoslovlje, 2. Znanost o književnosti, 3. Književno-jezična problematika, 4. Folkloristika i 5. Povijesna problematika.

3. Sva se izlaganja smatraju referatima. Za izlaganje referata određeno je vrijeme od 15 minuta, a za diskusije o referatima 5 minuta.

4. Na Kongresu u Kijevu bit će pročitano najviše 600 referata.

5. Svi referati dužni su sadržavati *poredbenu slavensku problematiku*. Referati koji ne budu imali poredbeni karakter, neće se uvrstiti u program Kongresa.

6. Nacionalni slavistički komiteti dužni su tiskati sve referate i poslati ih ostalim nacionalnim slavističkim komitetima *najkasnije šest mjeseci prije početka Kongresa*. Referati koji ne budu prethodno objavljeni neće se uvrstiti u program Kongresa.

7. Jezici Kongresa su *svi slavenski jezici*, a od neslavenskih jezika: *engleski, njemački i francuski*.

8. Organizatori Kongresa objavit će knjigu sažetaka svih prihvaćenih referata i razaslati je nacionalnim slavističkim komitetima koji će je uručiti svojim sudionicima Kongresa *dva mjeseca prije početka Kongresa*.

9. Sažetak referata mora biti napisan, po volji referenta, na ruskom, ukrajinskom ili bjeloruskom, odnosno na jednom od ovih jezika: engleskom, njemačkom i francuskom. Ako se referat tiska na jednom od slavenskih jezika (osim ruskog), sažetak valja pisati na neslavenskom jeziku (engleskom, njemačkom, francuskom) ili na ruskom. Ako se referat objavljuje na neslavenskom jeziku, sažetak valja pisati na ruskom, bjeloruskom ili ukrajinskom jeziku.

10. Tekst sažetka ne smije biti duži od jedne kartice (30 redaka), a referenti su dužni poslati sažetak u dva primjerka svojem slavističkom komitetu *do kraja srpnja 1981. godine*.

11. Naslove referata sudionici IX. međunarodnog slavističkog kongresa dostavit će svojim slavističkim komitetima *do 15. svibnja 1980. godine*. Naslov prijavljenog referata mora biti *napisan* na jeziku na kojem će referat biti *pročitán*. Uz naslov referata valja označiti sekciju i unutar sekcije tematiku u koju referent želi da referat bude uvršten.

Tematika IX. međunarodnog slavističkog kongresa po sekcijama

I. Jezik

1. Praslavenski jezik u krugu drugih jezika.
2. Jezične prilike u Kijevskoj Rusiji i odnos staroruskog pisanog jezika s drugim jezicima.
3. Genetsko, tipološko i arealno proučavanje slavenskih jezika.
4. Kontrastivno proučavanje fonologije, gramatike i leksika suvremenih slavenskih jezika međusobno i u vezi s neslavenskim jezicima.
5. Razvitak suvremenih istočnoslavenskih književnih jezika.

II. Književnost

1. Književnost Kijevske Rusije u općeslavenskom i svjetskom kontekstu.
2. Smjena smjerova u slavenskim književnostima kao povijesni i teoretski problem.
3. I. S. Turgenjev i svjetska kultura.

4. Klasično nasljeđe i razvitak socijalističkog realizma u slavenskim zemljama.

5. Suvremeno stanje i perspektive poredbenog proučavanja slavenskih književnosti.

III. Književno-jezična problematika

1. Pitanja semantičke i formalne strukture umjetnosti riječi u Slavenu.

2. Teorija književnog prijevoda. Književni prijevodi unutar slavenskih jezika. Prijevodi s neslavenskih jezika na slavenske i sa slavenskih na neslavenske jezike.

3. Tekstološki problemi slavenskih jezičnih i književnih spomenika.

4. Novi istraživački pokušaji u proučavanju slavenskih književnosti (semiotika, teorija komunikacije, analiza tekstova, sustavna, kvantitativna, algebarska analiza i sl.).

5. Sociolingvistički pristup u vrednovanju književnih djela.

IV. Folkloristika

1. Folklor Kijevske Rusije i folklor drugih naroda u srednjem vijeku.

2. Problemi poetike slavenskog folklor.

3. Folklor slavenskih naroda u razdoblju oslobodilačkog rata protiv fašizma.

4. Folklor u sustavu suvremene umjetnosti.

5. Principi izdavanja kodeksa, zbornika, rječnika i kataloga folklor slavenskih naroda.

V. Povijesna problematika

1. Etnogeneza Slavena u svjetlu arheoloških, povijesnih, jezičnih i etnografskih podataka.

2. Kijevska Rusija i njezine međunarodne veze.

3. Društvena misao slavenskih naroda u periodu prosvjetiteljstva i nacionalnih preporoda i problemi povijesti slavistike.

4. Socijalni i kulturni razvitak slavenskih naroda poslije 1945. godine.

5. Povijesni spomenici i spomenici materijalne kulture slavenskih naroda (problemi proučavanja, čuvanja i iskorištavanja).

Tema plenarne sjednice: *Kijev i njegov udio u razvitku slavenskih naroda i svjetske kulture.*

Interdisciplinarne teme:

1. Etnogeneza Slavena.

2. Juraj Križanić u kontekstu svojega vremena.

3. Predmet, metode i perspektive suvremene slavistike.

Na temelju prijavljenih tema organizatori Kongresa će organizirati diskusije za okruglim stolom.

Preporučljivo bi bilo da udio naših slavista na idućem Kongresu u Kijevu bude što veći. Rok prijave referata (15. V. 1980), predaja sažetaka (30. VII. 1981), komponiranje zbornika referata za tisak (1982), sve nas to već sad potiče da prionemo u okviru navedene tematike po sekcijama kako bi naša slavistika i tom prigodom bila dostojno zastupljena na ovom najvećem i najmeritornijem znanstvenom skupu struke.

Petar Šimunović

PRIZNANJE ORGANIZATORIMA VIII. KONGRESA

Pismom od 21. veljače 1980. Turistički savez Zagreba obavijestio je potpredsjednika MSK-a, akad. Ivo Frangeša, da je organizatorima VIII. međunarodnog slavističkog kongresa (Sekretarijatu Uprave MSK: Frangeš, Anić i Šimunović) dodijeljena godišnja nagrada kao priznanje tog foruma organizacijama udruženog rada iz oblasti turizma, društvenim organizacijama i pojedincima za postignute uspjehe na unapređenju kulturnog i znanstvenog života grada Zagreba. Godišnja se nagrada sastoji od diplome i plakete. Svečana podjela nagrada obavljena je 29. veljače 1980. u staroj zagrebačkoj Gradskoj vijećnici. Priznanja je primio akad. Ivo Frangeš.

Petar Šimunović